

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Ключові слова: статистичне дослідження, безробіття, коефіцієнти інтенсивності.

Згідно із Законом України «Про зайнятість населення», безробітними вважаються особи віком від 15 до 70 років, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готові та здатні приступити до роботи [1]. Безробітними визнаються також інваліди, які не досягли пенсійного віку, не працюють і зареєстровані як такі, що шукають роботу.

За визначенням Міжнародної організації праці (МОП) безробітні – це особи у віці 15-70 років (зареєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно відповідають трьом умовам: не мали роботи (прибуткового заняття); шукали роботу або намагались організувати власну справу на обстежуваному тижні; готові приступити до роботи протягом наступних двох тижнів. До категорії безробітних також належать особи, які: приступають до роботи протягом найближчих двох тижнів; знайшли, чекають відповіді; зареєстровані в службі зайнятості як такі, що шукають роботу; навчаються за направленням служби зайнятості.

Державна служба статистики України використовує одночасно два визначення: національний (згідно із Законом «Про зайнятість населення») і міжнародний (за методологією МОП). Тому реєструється три категорії безробітних: чисельність безробітних (за методологією МОП); чисельність зареєстрованих безробітних та чисельність осіб, що мають статус безробітних (дані Державної служби зайнятості). Повністю оцінити реальні масштаби зайнятості та безробіття неможливо через наявність прихованої зайнятості, а також офіційне неврахування зайнятих неповний робочий день (тиждень, місяць).

Статистика зайнятості й безробіття збирається не рідше одного разу на рік з обов'язковою класифікацією за статтю, якщо можливо, за віковими групами й галузями економічної діяльності.

Безробіття виникає через низку чинників, зокрема: зниження темпів економічного зростання, структурні зрушення в економіці, циклічні коливання, науково-технічний прогрес, недостатній сукупний попит, міграційні та демографічні процеси тощо.

Рівень безробіття є кількісним показником, який визначається як співвідношення кількості безробітних до загальної чисельності економічно активного працездатного населення країни та вимірюється у відсотках. Наприкінці 2018 р. в Україні він становив 9,1 % [2].

В статистиці загальний коефіцієнт інтенсивності безробіття розраховується за формулою:

$$K_{\text{безр.}} = \frac{Б}{З+Б} \cdot 1000, \quad (1)$$

де $K_{\text{безр.}}$ – загальний коефіцієнт безробіття; $З$ – кількість зайнятих в економіці; $Б$ – кількість безробітних; $З + Б$ – кількість економічно активного населення. Динаміка коефіцієнта інтенсивності безробіття в Україні за період 2013–2018 рр. наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка коефіцієнту інтенсивності безробіття в Україні за 2013-2018 рр.

Роки	Зайняте населення у віці 15-70 років, тис. осіб	Безробітне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	Кількість безробітних по Україні, %	Кількість безробітних чоловіків, тис. осіб	Кількість безробітних жінок, тис. осіб
2013	19314,2	1510,4	72,5	921,1	589,3
2014	18073,3	1847,6	92,7	1101,3	746,3
2015	16443,2	1654,7	91,4	983,4	671,3
2016	16276,9	1678,2	93,5	1023,1	655,1
2017	16156,4	1698,0	95,1	1045,4	652,6
2018	16360,9	1578,6	87,9	943,2	635,4

Джерело: [2].

Як бачимо з розрахунку таблиці 1, в Україні коефіцієнт безробіття у порівняно з 2018 р. збільшився на 15,4 %. Цей коефіцієнт показав, що у 2018 р. на 1000 осіб економічно активного населення припадало 88 осіб безробітного населення.

У статистиці також розраховуються спеціальні коефіцієнти інтенсивності безробіття (серед чоловіків і жінок, міського й сільського населення, у розрізі професій та ін.) [3]. Загальна схема побудови спеціальних коефіцієнтів інтенсивності безробіття така:

$$K_{\text{безр. к.}} = \frac{B_{\text{к}}}{B_{\text{+Б}}} \cdot 1000, \quad (2)$$

де $K_{\text{безр. к.}}$ – спеціальний коефіцієнт безробіття; $B_{\text{к}}$ – кількість безробітних спеціального контингенту, осіб.

Спеціальні коефіцієнти безробіття жіночого та чоловічого населення розраховуються відповідно:

$$K_{\text{безр. ж.}} = \frac{B_{\text{ж.}}}{B_{\text{+Б}}} \cdot 1000, \quad K_{\text{безр. чол.}} = \frac{B_{\text{чол.}}}{B_{\text{+Б}}} \cdot 1000, \quad (3; 4)$$

де $K_{\text{безр. ж.}}$ та $K_{\text{безр. чол.}}$ – відповідно коефіцієнти безробіття жіночого та чоловічого населення; $B_{\text{ж.}}$ та $B_{\text{чол.}}$ – кількість безробітних жінок та чоловіків.

Розраховані за формулами (3) та (4) спеціальні коефіцієнти безробіття жіночого та чоловічого населення в Україні в 2013–2018 рр. наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Спеціальні коефіцієнти безробіття жіночого та чоловічого населення в Україні в 2013-2018 рр.

Рік	$K_{\text{безр. ж.}}$	$K_{\text{безр. чол.}}$
2013	28,2	44,2
2014	37,4	55,2
2015	37,2	54,3
2016	36,4	56,9
2017	36,6	58,5
2018	35,5	54,3

Джерело: розраховано автором.

Як видно з даних табл. 2, коефіцієнт безробітного населення чоловіків по Україні значно вищий за коефіцієнт безробітних жінок. У 2018 р. на 1000 осіб економічно активного населення в Україні загалом припадало 55 безробітних чоловіків та 36 жінок. Нижчий рівень безробіття серед жінок пояснюється тим, що вони частіше звертаються до служб зайнятості в пошуках роботи [4], довше зберігають працездатність та мають менший рівень доходів і пенсій, що спонукає їх до трудової активності, у тому числі після досягнення пенсійного віку.

Отже, розрахунок та аналіз системи показників статистики праці та безробіття дозволяє відобразити ефективність використання трудових ресурсів, знайти резерви для підвищення зайнятості населення.

Список використаних джерел: 1. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>. 2. Державна служба статистики України. Основні показники ринку праці. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. 3. Тарасова К. І. Статистичне дослідження проблем безробіття в Україні в регіональному розрізі. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 745-752. 4. Державна служба зайнятості України. Жінки частіше звертаються до служби зайнятості і частіше знаходять роботу. URL: <https://dcz.gov.ua/novyna/zhinky-chastishe-zvertayutsya-do-sluzhby-zaunyatosti-i-chastishe-znahodyat-robotu>.

УДК 311

Ю. М. Перетягко, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ПРОВЕДЕННЯ СТАТИСТИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

Ключові слова: статистика, спостереження, креативні індустрії, інформаційне суспільство.

З метою забезпечення зацікавлених осіб інформацією про масові соціально-економічні, демографічні, екологічні та інші явища і процеси Державна служба статистики України про-